

BOEKBESPREKINGEN

H. DE JONGE. *Inleiding tot de Medische Statistiek. Deel II klassieke methoden.*

Nadat in 1958 in de reeks „Verhandelingen van het Nederlands Instituut voor praeventieve geneeskunde” als nr. 41 „Inleiding tot de Medische Statistiek,” deel I, door H. de Jonge verscheen, T. v. T. 66:490, 1959, zag in 1961 deel II, waarin de klassieke statistische methoden worden behandeld, het licht.

Dit boek, dat door verschillende omstandigheden, reeds enige tijd op een bespreking ligt te wachten, vertoont, het behoeft nauwelijks te worden vermeld, alle goede eigenschappen van zijn voorganger.

In het voorwoord schrijft de auteur: „op mathematische achtergronden is niet (of niet diep) ingegaan, maar de stof wordt op zodanige wijze gepresenteerd, dat desondanks een uitgesproken „leer”boek en geen „lees”boek is ontstaan”. De schrijver heeft ongetwijfeld de bedoeling gehad met deze zin er reeds bij voorbaat op te wijzen dat de behandelde stof niet eenvoudig is. Dit is ook inderdaad het geval. Ondergetekende is dan ook van oordeel dat alleen diegenen die reeds enigszins vertrouwd zijn met de statistische methodiek, dit boek zelfstandig met vrucht zullen kunnen doorwerken. Ter opfrissing van het geheugen en als naslagwerk kan het ten zeerste worden aanbevolen. Achtereenvolgens worden de volgende onderwerpen besproken:

Steekproeven uit normaal verdeelde populaties; technieken betreffende varianties; technieken die betrekking hebben op het (de) gemiddelde(n) van L tot K populaties; regressie en correlatie; regressie-analyse; correlatie-rekening; verdelingsvrije en klas-sieke methoden.

De laatste drie hoofdstukken zijn gewijd aan:

Statistiek en proefopzet, statistische methoden bij de biologische standaardisatie en enkele bijzondere technieken.

Tenslotte in de bijlagen de gebruikelijke tabellenverzameling en literatuuropgave betrekking hebbende op deel II en voor diegenen die bij het doorwerken zich zelf gaarne controleren de antwoorden bij de opgaven. Resumerend kan worden gesteld: een boek dat in behoefte voorziet en dat door hen die regelmatig met statistische bewerkingen worden geconfronteerd, veelvuldig ter hand zal worden genomen.

A. A. D. DERKSEN

EDWARD C. DOBBS. *Pharmacology and oral therapeutics for students and practitioners.* 12th ed. 1961, the C. V. Mosby Co, St. Louis. 550 blz. Prijs \$ 10.00.

Dit leerboek, waarvan de eerste druk in 1909 al verscheen, is over het algemeen zeer goed verzorgd. De tekst, die duidelijk is ingedeeld en met een gemakkelijk leesbaar lettertype op goed papier gedrukt is, is bijgewerkt tot ongeveer eind 1960 en sluit aan bij de United States Pharmacopeia van oktober 1960. Zelfs stukken van de New and Non-official Remedies 1961 zijn verwerkt. Volgens de aard van de opzet beperkt de literatuuropgave zich tot Amerikaanse publicaties.

In de illustraties, die op zichzelf keurig zijn uitgevoerd, ligt het zwakke punt. Het keurige schema van een lichaampje van MALPIGHI, hier kapsel van BOWMAN (!) genoemd (blz. 200), verduidelijkt niet de verklaring van de farmacologische effecten op de urineproductie en is dus min of meer overbodig. De onderschriften van vele figuren zijn onnauwkeurig en kunnen verwarring verwekken. Ik beperk me tot figuur 3, waarin de aangrijpingspunten van cafeïne staan getekend; het onderschrift „shaded areas represent regions stimulated by caffeine” geeft de indruk, dat de stof alleen op de grijs gekleurde delen (hart, nier en willekeurige spier) werkt.

Voor de student en de tandarts die de anatomie (van de hond) niet goed kent, ware het duidelijker geweest als men bij figuur 10. blz. 123 had vermeld: in het bovenste gedeelte is de kopzijde rechts en de staartzijde links, in het onderste deel is de kopzijde boven, de staartzijde onder. Een mooie foto is die van de Brook Airway, maar voor een student die dit eenvoudige apparaat niet kent, zou een technische schets beter zijn geweest, vooral omdat de tekst zich beperkt tot de, zeer juiste, opmerking, dat dit hulpmiddel een zeer belangrijke verbetering is voor het geval de tandarts in zijn spreekkamer kunstmatige ademhaling moet toepassen.

Het is erg jammer dat de kwaliteit der illustraties niet in overeenstemming is met de waardevolle tekst, die niet alleen farmacologie geeft, de laatste 50 bladzijden zijn aan de farmaco-therapie van de mond en tand gewijd.

Het kleine hoofdstuk over fysische therapie bracht nog een verrassing: een zeer kort overzicht van de gevolgen op de mens van een atoombomontploffing en de medische en tandheelkundige handelingen die hierna nodig kunnen zijn. Anderhalve bladzijde stof die ik tot nu toe in een farmacologisch boek niet tegenkwam.

VAN DER WOERD

Prof. Dr. Dr. THEODOR KIRSCH. *Die Begutachtung in der Zahn-, Mund- und Kieferheilkunde*. Mit 709 Abbildungen. 496 blz. Uitgave: Dr. ALFRED HÜTHIG Verlag - Heidelberg. Prijs geb.: 40 DM.

In de moderne samenleving heeft de deskundigenverklaring op de uiteenlopende gebieden van het maatschappelijk verkeer een steeds ruimere plaats toegewezen verkregen. Dit geldt niet uitsluitend ter voorlichting bij rechterlijke beslissingen maar in nog meerdere mate voor het verzekeringswezen. Het kan enerzijds betrekking hebben op het oorzakencomplex van geleden schade al dan niet met inbegrip van de schuldvraag, hetzij als gevolg van een ondergane behandeling dan wel op letsels, ontstaan in aansluiting op ongevallen in het wegverkeer of bij de verrichting van beroepswerkzaamheden. Binnen het kader van deze summier aanduiding kan ook voor ons vak in een bonte verscheidenheid van gevallen de tandarts geroepen worden om een objectief oordeel uit te spreken aan de hand waarvan de beslissende instantie of de betrokken partijen hun standpunt bepalen bij het nemen van niet zelden belangrijke en principiële conclusies. Om over de kennis te kunnen beschikken die aan een expertise ten grondslag dient te liggen, is het niet voldoende tandarts te zijn; men moet naast vakbekwaamheid in engere zin ook begrip hebben van alle (ook andere dan tandheelkundige) factoren die bij het onderzoek van het geval en de oordeelsvorming in aanmerking dienen te worden genomen.

De ervaring heeft geleerd dat wanneer iemand wordt aangezocht om als deskundige op te treden, de bereidheid op zichzelf nog geen waarborg biedt dat deze inderdaad

over de bekwaamheid beschikt voor het uitbrengen van een gefundeerd advies. Een speciale kennis van zaken en ervaring kunnen daarbij niet worden gemist.

In ons land is de vakliteratuur niet rijk aan daarin opgenomen casuïstiek, in andere landen daarentegen doen zich regelmatig gevallen voor waarin een tandarts betrokken wordt en de rechter moet beslissen omtrent de wijze waarop en de mate waarin deze aansprakelijk moet worden geacht voor hetgeen hem in het daarop gebaseerde rechtsgeding ten laste wordt gelegd inzake een (als onjuist of ontoereikend gekwalificeerde) beroepsmatige behandeling van de klagende partij. Civiele procedures inzake schadevergoeding en smartegeld hebben in de jaargangen van de vaktijdschriften een reeds veelzijdig beeld doen ontstaan omtrent (al dan niet vermeende) tekortkomingen waarvoor een tandarts alzo aansprakelijk wordt gesteld voor het geval de behandeling niet heeft beantwoord aan wat ervan werd of mocht worden verwacht.

Daarnaast mag men aannemen dat op verzekeringsgebied in steeds toenemende mate een beroep zal worden gedaan op een overeenkomstig soort expertises, al dringt van deze werkzaamheden naar buiten veelal weinig door.

Het in de aanhef genoemde boek nu is bestemd om, mede in het belang van de tandheelkundige behandeling, een omvattend inzicht te verschaffen op het terrein van de oordeelsvorming en adviesgeving (waarbij het in de eerste plaats al dan niet juiste hulpverlening betreft) aan de hand van aan rechterlijke of andere instanties voorgelegde gevallen. De auteur heeft met zijn uitvoerig werk tevens beoogd ook de minder ervarene het omvangrijke materiaal te verschaffen om de kennis te vergaren voor het – ook incidenteel – optreden als deskundige.

Na een algemeen gedeelte waarin de techniek der expertise wordt uiteengezet, zijn de volgende 400 bladzijden gewijd aan de complicaties op de onderscheiden gebieden der tandheelkunde en de voorwaarden waaraan naar wetenschappelijke maatstaven moet worden voldaan opdat de behandeling als doelmatig resp. doeltreffend kan worden erkend. Aan de hand van een toepasselijke casuïstiek bij de in bijzonderheden besproken veelheid van geïncrimineerde verrichtingen, geïllustreerd met x-foto's en situatieschetsen en het risico van een onvoorzien averechts effect, wordt door middel van bewijsstukken duidelijk voor ogen gesteld waarmede de practicus rekening moet houden om niet achteraf in gebreke te worden gesteld. Aldus is het boek niet alleen waardevol voor degenen die als deskundige geroepen wordt, maar tevens voor elke tandarts die zich klaar rekenschap wil geven van de eisen die aan zijn werkwijze worden gesteld, wil hij niet het odium op zich laden van nalatigheid of het niet betrachten van de vereiste zorgvuldigheid. Er zullen weinig complicaties in de praktijk zich voordoen waarop de schrijver niet het licht heeft laten vallen en met een verantwoorde handelwijze toegelicht.

Voor een gefundeerde oordeelsvorming, vooral inzake de eigen werkmethode in de dagelijkse praktijk zal kennismaking van dit eerste werk op een nog niet gebaand terrein er ongetwijfeld toe kunnen bijdragen de persoonlijke werkwijze kritisch te bezien en – waar nodig – aan te passen aan hetgeen als wetenschappelijk en klinisch gerechtvaardigd, vrijwaart voor een eventuele in-gebreke-stelling indien (onvoorziene) omstandigheden tot een mogelijke tussenkomst door derden mochten leiden. Vooral in dit opzicht heeft de schrijver, niet alleen ten behoeve van de forensische tandheelkunde, een imposante en nuttige taak tot uitvoering gebracht.

P. H. BUISMAN